

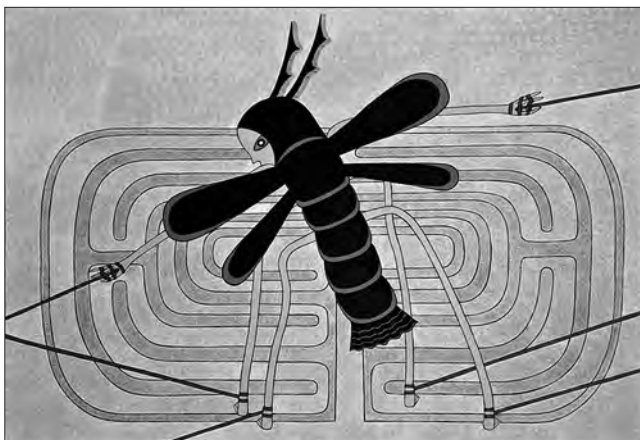

Piňosové kresby

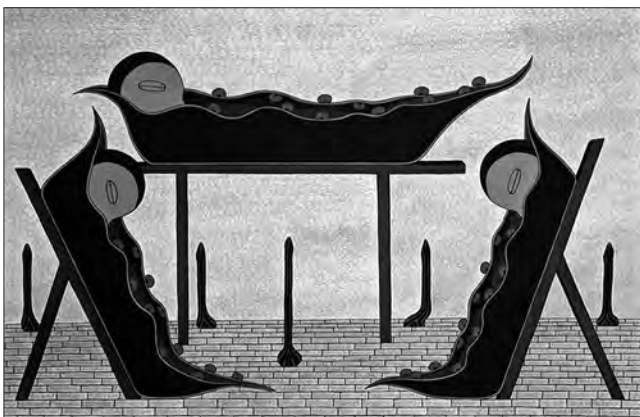
František Dryje

Kresby sfér

Kateřina Piňosová vystavuje portréty. Tedy především podobizny rostlin. Takže tu máme takový výběrový Kateřinin atlas rostlin. Zároveň vystavuje portréty lidské, tedy Kateřinin antropologický atlas, a podobizny zvířat, tudíž atlas zoologický. A portréty krajín a jejich prvků – to jest atlas zeměpisný, dalo by se říct. Zároveň však autorka nazvala svou výstavu *Vnitřní deník*, což v nás vyvolává představu ruky zhmotňující a zaznamenávající rozličné duševní procesy, emoce, afekty, sny, představy, halucinace a jiná privatissima. Zdálo by se tedy přinejmenším na několik prvních pohledů, že tato ambice stojí vůči portrétům vnějších, takříkajíc objektivních objektů a dějů v opozici. Aby toho nebylo málo, kresby zde vystavené vznikaly postupně, a Kateřina je zařadila do volného cyklu, jež před časem nazvala *Vnitřní cestopis*. Tedy cosi jako proces sebepoznání, prostoročasové projekce vlastního jedinečného nitra, jemuž se obvykle v učených společnostech říká subjekt. Anebo ještě sprostěji subjekt-objektová dialektika.

Minotaurice, 2010

Colorin (Erythrina) a jeho plody – červené fazole, 2010

Jan Richter

Vzrušující zpráva z Černčic

Obecně: vernisáže moc rád nemám a ještě míň, když mi teče po těle studený pot, mám kocovinu a jsem mimo bezpečí rodného města. A to je přesně ta situace, která nastala v sobotu 17. 9. 2011. Vezu několik přátel do Černčic u Loun na výstavu Kateřiny Piňosové. Vlastně se moc těším, jsem napjatý, jako bych na dálku tušil, co se odehraje. Jen kdybych se, ksakru, cítil o něco líp. Chvillemi dokonce nevím, zdali jsem to já, kdo řídí, nebo kdo je řízen vozem. Nicméně zarytě mlčím, nechci přátele zbytečně znervózňovat. Když zahlédnu střechu kostela sv. Mikuláše, pot mi dokonce zmizí z rukou.

Zdravím se s přáteli. Honza K. cosi chvatně dopisuje na zápraží galerie.

Vcházím opatrně, zevnitř je slyšet obrazy. Ti, kdož dorazili dřív, pomáhají v posledních chvílích dokončit instalaci, lepší popisky a „dokumentační“ fotografie pod některé z obrazů. Ještě to... a pak už se skokem propadám do jakéhosi polovědomí, *sním*, či *bdím* (nejspíš opravdu něco mezi)? S každým obrazem (!), který víc než kdy jindy pečlivě obcházím, seshora, zespodu, ze severu i z jihu, se nechávám pohltit vírem zvláštních dějů, vůní a zvuků. Ještě se dotknou. Prohlížím je na přeskáčku, jako by každý v určitou chvíli zavolal, nehádají se. Zvláštní. Rytmus nerytmu, rytus ritu?! Ze všech sil se soustředím na to, co říká František, a po něm Honza. Dá to práci.

Nejprve strhne barevnost. Barevnost! Jaká to *Barevnost*!! Jistě, kdekdo, nepozorný divák nebo také nejjeden hlupák by mohli říct to samé. Jenže jak?! Že je to právě ta (!) barevnost, co se jim líbí, a basta fidi, barevnost pro oko, pro efekt, pro líbení. Řekl jsem hlupák, nepozorný divák... V prvním okamžiku, lapen do toho víření (až k neuvěření), hlava se mi točí, jak jsem řekl. Nevím, kam si to zařadit. Snad barevnost transu, barvy napoprvé jakoby nesourodé, ale čím dál víc utvářející: souvislosti, sítě, řády. Ornamentalita. Islámské umění, Austrálci. Zde tedy hlavně inspirace Mexikem. Jistě. Ale dál... také vítá ráže gotických katedrál. Za nejjasnějšího poledního slunce paprsky, procházející sklíčky z alchymistický dílen, posilují iluminativní *Moc obrazů*. Vzpomínám na návštěvu Île-de-France, Chartres, Paříž, Remeš, katedrály, *Notre dame Kateřina*. Pak se vynoří Itálie, konkrétně Ravenna před třemi lety a naprosté uhranutí tamními raně křesťanskými stavbami. Nejvíce si vzpomínám na Mauzoleum Gally Placidie, kde jsou ohromně *Barevná* vypodobnění Labyrintu, jež zároveň představují svastiku, Sluneční znamení a kdo ví, co všechno ještě. Celkově je *Barevnost* mozaik v mauzoleu krásná a tajuplná, navíc jsou tu v oknech namísto skleněných leštěné tabulky z tence nařezaného achátu, prostředkující interiéru neobyčejné světlo. Ravenna a Černčice. Nic si nemůže být tak vzdálené a blízké zároveň. Jak daleko k sobě mají *Barvy* Mexika, gotických vitráží, raně křesťanských mozaik (Aboriginců, jeskynních maleb atd.) a *Barvy* Kateřiny. Jistě mnohem blíže, než zaznamená nepozorný divák. A nyní není nutné připomínat si kresby, jimiž Kateřina otevírala svou výtvarnou cestu. Ale přeci. Vzpomínáte? Byly černé. Byly bílé. Nyní hýří barvami.

A to není to jediné, co je činí výjimečnými. Kateřiny obrazy nejsou „uměním“ pro jeden či více smyslů. Nejprve jsou pro všechny smysly. Posléze směřují za smysly. Je to tedy tvorba zámyslná. Jde za zrak, je tedy docela dobře zázračná, jak to

Cosi to je,
a nikdo neví, kdo,
2005

Takže jak to tedy je? O tom, že kresby Kateřiny Piňosové jsou veřejně tajnými mediálními zprávami, nehodlám polemizovat. Zároveň je zřejmé, že toto zdánlivě jednoduché, osobité zpravodajství o podivně antropomorfních, zoomorfních, florálních a vůbec přírodních světech, o světech záhadných bytostí a krajín-bytostí, nepředstavuje jen jeden výlučný způsob autorského uchopení skutečnosti, ale že stojíme před jejich magickým zjevováním.

Začneme tedy tím, co se jeví: kresebná faktura Kateřiny Piňosové se vyvíjela doslova organicky, od prvních zárodečných tvarů, úhoovitě, pulcovitě, šlahounovitě promísených skrumáží – jež kdysi autorčin dlouholetý spolupracovník Bruno Solařík pojmenoval jako až ornamentální „potvory, které dýchaly, jako kdybyste si všimli, že dýchá krajkový přehoz na vašem dekorativním stolek“.¹ Dlužno zdůraznit, že toto předmětné, zprvu útržkovité a dnes již zcela suverénní výtvarné tvarosloví není výsledkem nějaké autorské volby, nýbrž je nutným, jediným možným výrazem čiré básnické intuice a senzibility. V tom smyslu lze Kateřinino úsilí klást do blízkosti projevů art brut – či spíše jejich východisek, avšak s tím podstatným rozdílem, že zjevná mediální vložka je tu od počátku kultivována – nikoli snad modifikována, ale orientována! – především širším mentálním a myšlenkovým obzorem, jenž od let slove surrealismus. Autorčin výtvarný rukopis se tedy neustaluje napodobením a překonáním vnějších vzorů, ale jako jedinečný živý tvor, který se z postupně diferencovaného a tvarovaného zárodku, přes roztržesené vratké mládě, jakoby přes noc vyvine v pyšného, pestře zbarveného exotického opeřeného jaguára, ať už s jednou, nebo třeba i několika hlavami.

No, možná, kdoví, řeknete si. Ale jaká že vlastně sdělení, jaká poselství a odkud... nám Piňosové kresby přinášejí? Piňosové kresby... A tu se přiznám, že jsem v pokušení vyslovit ten zvukomalebný přívlastek s malým p, tedy *piňosové kresby* nikoli jako přívlastňovací, ale jako kvalitativní určení, či přímo technický termín, jako kdybyste řekli třeba *stužkonosky modré*.

Nechodme okolo horkých pramenů a zeptejme se přímo autorky. Takto komentuje zrození a rozvoj dvou svých kreseb pojmenovaných *Colorin (Erythrina)* a *Minotaurice*:

„Červené perly rozházené po zemi. Kmeny hladké k zbláznění. Ale také ty druhé s trny. Hadí stromy jim říkám. Jsou měděné, zelené i tmavě šedé. Známe je ze své minulosti. Volají mě. Posbírám ty uhrančivé červené fazole a jen co je donesu domů, už mě vedou k Ariadně. Klubko červené příze. To snad ani není pravda, takový skok.“

1 B. Solařík: „Jsme všude kolem vás“, *Analogon* 36 [III–2002], str. 101.

Textura kůry zelenokmenné Erythryny má v sobě rýhy, které jsou jako průhledné žíly. Ztrácím se v krajině po spánku a po smrti. Nově se probouzím kdesi hluboko za labyrintem, kde je naprosté ticho. Teprve potom si všimnu krásných sametových tmavě modrých mūr, které se v domě objevují jedenkrát do roka. Z jejich sametu je mi až do pláče. Jedna z těch krásků mě vede zpátky na začátek příběhu. Minotaurice, spoutaná červenými sametovými stuhami. Minotaurice, která dokonale zná ticho za labyrintem.“

Není snad toto vyznání už samo o sobě jedna báseň? Hledejme tedy v Piňosové kresbách-bytostech-krajinách příznaky, či možná bezděčné šepoty a přímé výkřiky sématických polí a rovin, jež autorka osévá a sklízí v celém svém díle, když obsazuje své výjevy symbiózami různorodých motivů každodenních, mýtických, snových, pohádkových, či třeba legendárních a šamanských, a vlastně všemožných. Portrét stromu či jakékoli rostliny nese právě tak zvířecí jako lidské rysy, anebo naopak, promluví ze sna, propojí se s mýtickým archetypem, vytvoří archetyp nový, rozesmtní se a rozesmjeje v jednom zázračném okamžiku. Tedy nejen přírodní, leč zároveň lidský svět je vsudypřítomný ve zosobňujících metaforách a metamorfózách emocí, jimiž jsou ony tradičně-netradiční výjevy z fantastické antropo-biologie organizovány.

A tak v prolínajících se vrstvách svých skrytých světů nám kreslířka jakoby pod Majiným závojem poodhaluje semeno mýtu osobního i nadosobního, nového i tradičního. Já je vidím klíčit například v oné až k pláči nešťastné, zakleté *Minotaurici*, beznadějně lapené v labyrintu pavoučí sítě svého, cizího, našeho osudu. A když není po ruce semeno, tak určitě hnojivo mýtu (jde přece o putrefakci, jak jinak), které Kateřina bezděčně, polovědomě i vědomě vkládá do kulturní prsti své tvorby, aniž by ovšem přestávala obdivně žasnout nad tvary, podobami, významy a ději, které se jí samy doslova rodí, vzcházejí a rostou pod rukama.

A tu se konečně dostáváme k příběhovosti, k vyprávěcím funkcím kresby. A opět nás nejprve zaujme, že ony bytosti a jejich utkvělá aktivita se zdánlivě vyznačují jakousi laskavou a zároveň jakoby uhranutou i uhrančivou hravostí, a to i tehdy, dostanou-li se do zřejmého konfliktu či problému. Zde ovšem zdání mocně klame. Půvabná stylizace senzitivních barev a tvarů, někdy téměř ornamentálních, Kateřinu vskutku nevede k nějaké idyle či v horším případě k apriorní a jednostranné výtvarné expresivitě, třeba légerovské. Divák se může z různých symbolických náznaků či tradičních prvků inspirovat, jakým že vnitřním životem a jedinečným „dějem“ jsou ona velkooká (či volooká, jak mi přítomní mýtografové dosvědčí) stvoření nabíjena a aktivizována: kupříkladu téměř vždy je můžeme číst klíčem čtyř základních živlů – ohně, vody, vzduchu a země – generacemi a událostmi živlových mýtů a jejich zosobnění v elementálních bytostech – najádách, salamandrách, sylfidách, či třeba dryádách. (Ty jsou mi už dle jména zvlášť blízké.) Ale sféry se vrství a prolínají – ty nejosobnější, touhyplné, úzkostné i slastné jsou zároveň nadosobní, intersubjektivní, archetypální..., a tedy – dovolte mi to slovo – *mytogenní*.

O Kateřiných sférických světech ukrytých v jejích kresbách by se dalo mluvit ještě dlouho: o jejich obsedantní a zároveň vizionářské podstatě, o automatismu vize, který je jejich

Věnováno labutím, co zeměly na ptačí chřípku, 2006–2007

Palma, 2002

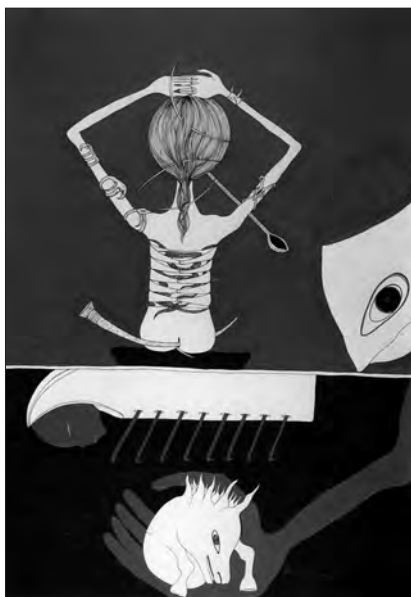
před lety formuloval Martin Stejskal v anketě o zázračnu. Čím víc jsem o obrazech přemýšlel, tím se zpevňovalo mé přesvědčení, že jde o záznam jisté skutečnosti, reality pro jiné nespátřitelné. Že jde o opravdové portréty a atlasy, o deníkové záznamy atd., jak o nich ve svém úvodu hovořil František. A jak dále řekl, Kateřina práce: „...nepředstavuje jen jeden vylučný způsob autorského uchopení skutečnosti, ale stojíme před složitějším zjevem světů, jimž se říká sférické, či spíše před jejich magickým zjevováním.“ Ano, právě kresby sférických světů, magická zjevování. Nemohl jsem si nevzpomenout na Lasenice a jeho pokusy s „vyvoláváním“ neviditelných bytostí žijících v přírodě, v rostlinách nebo v jejich nejdůvěrnější blízkosti. Dokonce existují jejich fotografie (Analogon 57 [1–2009]). Samozřejmě, zde trochu přeháním, jde přece jen o dvě rozdílná zobrazení. Horev klub pořizoval snímky, na nichž je vždy jeden konkrétní elementál či víla určitého místa a okamžiku. U Kateřiny jde o obsáhlejší, komplexnější a syntetizující obrazy: na jednom místě zaznamenáme vícero situací a časových úseků z Kateřiných cest Světem. Nicméně jistý rys je společný, a to záznam jen stěží spátřitelné skutečnosti. Slovo skutečnost je, myslím, třeba zdůraznit, jelikož každá pravá magie, každé pravé zjevení, každá pravá alchymie není nějakým útekem do fantazijní transcendentální užvaněnosti, ale je vždy, a musí být vždy spojena se skutečností tohoto Světa, a tímto Světem je myšlen, nutno podotknout, celý Kosmos.

Mám prostě dojem, že Kateřina nezachycuje imaginární svět, ale svět imaginální, *mundus imaginabilis*, abych použil termínu Henriho Corbina. Ten ve stejnojmenné knize (Malvern, 2007) pojednává

o fenoménu vyskytující se u súfistických mystiků. Ve zkratce jde o to, že súfističtí mistři vymezili tři kategoriální světy: svět intelektu, svět představivosti a svět smyslů. Jenže nemají na mysli pouhou představu, tak jak ji chápeme na Západě:

„Můžeme tedy konstatovat, že už nejsme omezeni na dilema myšlení a rozlohy, na gnozeologické a kosmologické schéma vymezené světem empirické zkušenosti a světem abstraktního porozumění. Mezi tyto dva světy vstupuje svět třetí, zprostředkující, kteří naši autoři označují jako *'alam al-mithál*, svět Obrazu (!), *mundus imaginalis*: svět, který je ontologicky stejně skutečný jako svět smyslů a svět intelektu; svět, který vyžaduje svůj vlastní způsob vnímání, který má kognitivní funkci, *noetickou* hodnotu, stejně skutečnou a plnohodnotnou jako vnímání smyslové a intelektuální (rozumové). Tímto způsobem vnímání je imaginativní síla, síla, kterou nesmíme směřovat s oním druhem představivosti, který takzvaný moderní člověk označuje jako fantazii a který podle něho vyvěrá výhradně z „imaginárního“.“

Kateřina tedy vstupuje do jistého světa, kde se hmotné stává nehmotným a naopak. A navíc, podává nám o něm ohromující, vzrušující a, dovolím si říci, překrásné zprávy. Tento svět je zde „od věků“, ale jen málokdo jej dokáže spatřit, natož aby jej zaznamenal. My máme to štěstí, že někdo takový je právě v naší blízkosti.

Břečtan, 2002

Slunce a Měsíc, 2009

energetickým zdrojem i božským hybatelem, či o roli a postupném vyjevování jejich jmen, o tvárných příbuzenstvích s pravěkými skalními kresbami či egyptskými zobrazovacími kánony, o indiánských totemech a maskách, o Josefu Ladovi či Paulu Kleeovi nebo – například – o surrealistickém malíři Victoru Braunerovi. A tak dále. Zmíním jen jeden nepřehlédnutelný rys, který mi uvízl v hlavě:

Významná část obyvatel Kateřiných živoucích krajin se „v současnosti zjevuje v mnoha podobách, nejvíce jako demonstrace nádherných a děsivých samic a žen (Sirény, Koňo-lvoženy apod).“² Zde sice cituji z vlastní Kateřininy charakteristiky její aktualizace jednoho konkrétního mytologického tématu, ale řekl bych, že tato slova lze vztáhnout na celou řadu jejích dalších kreseb. Jiné prokleté části tvoří starostlivé a něžné, stejně jako rozmarné i chlípně nebezpečné, ohrožené i sebeohrožující ženy-dívky-bytosti ocitající se zpravidla v nejpodivnějších souvislostech a sestavách. Nikoli nevýznamný intimní moment představují autorčiny občasně sebetržnívé i sebeironické a hravé autoportréty (*Letím ve vodě*). Ať tak či tak, ony sférické světy Kateřiny Piňosové jsou až na výjimky světy ženskými: mohou připomínat stejně tak dryjádnicky felliniovská města žen, jako archaické krajiny obývané mýtickými Amazonkami, Velkými Matkami i Velkými Dcerami, anebo jen letmou impresi z horkého mexického odpoledne, jindy třeba tajnosnubně sapfické ostrovy plovoucí v přírodním bezčasu. Ano tyto „nádherné a děsivé samice“, v různých biologických podobách, modifikacích a rolích tvoří výrazné dominanty oněch reálně živých, a zároveň k *symbolizaci všeho* rozevřených sfér. Nehodlám tu dále nekompetentně spekulovat o příčinách vskutku sporadické přítomnosti, či přímém vytěsnění přirozených mužských elementů (a elementálů!), o jejich metamorfózách a významných latencích. Uvažte a vyberte sami. I k tomu vám dopomáhej třeba název jedné velice sugestivní, zde však nevystavené Kateřininy kresby z roku 2004: *Cosí to je, ale nikdo neví, kdo*. Řekl bych, že v tomto hravě příznačném vychýlení z vazby lze i po mém úporném úvodu dobře chápat kouzelné a zároveň kouzelnické události, o nichž vám Kateřina promlouvá a které se odehrávají na dosah ruky, ba přímo před vašim nevidomým nosem.

Ale ještě dovětek: v románu Jaroslava Haška *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* se mluví o jakémsi mysliteli, který zastával názor, že v naší viditelné Zeměkouli je skryta ještě druhá, mnohem větší než ta první. Vždy jsem to považoval jen za mimořádně zdařilý projev absurdní perzifláže nejrůznějších mašiblovských kosmogonií, třeba známé teorie Hörbigerovy. Až nyní, po mnoha letech, když jsem konečně zevrubněji prohlédl a prožil zde přítomné piňosové kresby – tyto *nádhery*, můžu-li bez jejího vědomí použít slovník autorky samé –, pochopil jsem v náhlém osvětlení, že právě pomocí zmíněného Haškova zdánlivě absurdního obrazu lze přiléhavě popsat onu nejreálnější ze všech realit, bájnou ur-reality anebo také sur-reality, o níž jsme toho tolik, ach tolik slyšeli. A právě zde a nyní nám naše nádherná... Kateřina Piňosová, ona výsostná kreslicí básnířka, přináší zprávu, že i naše království může být, či dokonce už je... právě z tohoto světa.

Předneseno na vernisáži výstavy kreseb Kateřiny Piňosové *Vnitřní deník*, Galerie Emila Juliše, Černčice u Loun, 17. září 2011

² K. Piňosová: *Mantichora je...*, katalog společné výstavy *Mantichora* K. Piňosové, P. Martince, L. Hruškové, J. Kohouta a A. Lasse, Rabasova galerie, Rakovník 2008, str. 8.